

ZÂFİR-BİEMRİLLÂH

kıdan çekinen İbnü's-Sellâr üvey oğlu Abbas'ı Filistin'deki Mısır garnizonu Askalân'ın savunmasıyla görevlendirdi. Abbas, oğlu Nasr ile birlikte Mülhem, Dırgâm ve Üsâme b. Münkız gibi emirlerle yola çıktı. Bilbîs'e vardıklarında kendisinin merkezden uzaklaştırılmak istendiğini düşünüp seferden vazgeçti. Ancak Üsâme b. Münkız, İbnü's-Sellâr'ı öldürüp yerine geçmesi için Abbas'ı kışkırttı. Halife Zâfir-Biemrillâh'ın yakın arkadaşı olan Nasr, İbnü's-Sellâr'ın yerine babası Abbas'ın vezir tayin edilmesi konusunda halifeyi ikna etmekle görevlendirildi. Halife Zâfir, Nasr'ın talebini kabul edince Nasr adamlarıyla birlikte İbnü's-Sellâr'ın evine girip onu öldürdü (6 Muharrem 548 / 3 Nisan 1153). Durumu haber alan Abbas 12 Muharrem 548'de (9 Nisan 1153) Kahire'ye döndü ve "Seyfeddin el-Efdal emirü'l-cüyûş rüknü'l-İslâm" lakabıyla vezir tayin edildi (Ali b. Zâfir, s. 102-103; İbn Münkız, s. 43-45; Makrîzî, *İttî'âzû'l-hunefâ*², III, 204-205). Ancak içinde bulunulan zor şartlarda Askalân'ın savunulması amacıyla donanmayı güçlendiren ve Fâtîmî Devleti'nde Haçlılar'a karşı Halep Emîri Nüreddin Mahmud Zengî ile anlaşma teşebbüsünde bulunan ilk devlet adamı olan İbnü's-Sellâr'ın (İbnü'l-Kalânîsî, s. 315; İbn Münkız, s. 35-36) öldürülmesi ülkede karışıklıklara yol açtı; bu durumdan faydalanan Haçlılar Askalân'ı ele geçirdiler (27 Cemâziyelevvel 548 / 20 Ağustos 1153). Böylece Fâtîmîler, Suriye'deki son kalelerini de kaybetmiş oldular.

Zâfir-Biemrillâh, Abbas'ın nüfuzundan kurtulmak için oğlu Nasr'a vezirlik vaad ederek babasını öldürmesi için onu kışkırttı. Nasr'ın, durumu Üsâme b. Münkız ile babası Abbas'a bildirmesi halifenin sonunu getirdi. Abbas, oğlu Nasr'ı kendi safına çekmeyi başardı ve halifeyi ortadan kaldırmasını istedi (a.g.e., s. 45-46). Hazırlanan suikast planına göre Nasr halifeyi evine davet etti; halife evine gelince de Nasr ve adamları tarafından öldürüldü (15 veya 29 Muharrem 549 / 1 veya 15 Nisan 1154). Bazı kaynaklarda, Zâfir-Biemrillâh ile Nasr arasındaki yakın ilişki sebebiyle birtakım dedikoduların yayıldığı, Abbas'ın bu söylentilerden rahatsız olarak oğlundan halifeyi ortadan kaldırmasını istediği konusunda rivayetlere yer verilir (İbn Hallikân, I, 237; Makrîzî, *İttî'âzû'l-hunefâ*², III, 208-209). Abbas, ayrıca Zâfir'in öldürülmesinden halifenin iki kardeşi Yûsuf ve Cibrîl'i sorumlu tutarak onları öldürttü ve Zâfir'in beş yaşındaki oğlu Ebû'l-Kâsım İsâ'yî Fâiz-Binasrillâh lakabıyla halife ilân etti. Vezirlerin tahakkümü altında kalan Zâfir-Biem-

Zâfir-Biemrillâh döneminde yaptırılan el-Câmiu'z-Zâfirî

rillâh'ın oyun ve eğlenceye düşkün olduğu kaydedilir. Zâfir-Biemrillâh, Kahire'de Bâbüzüveyle yakınında el-Câmiu'z-Zâfirî (veya Câmiu'l-Fâkîhiyyîn) adıyla anılan bir cami yaptırmış ve bazı gelirlerini buraya vakfetmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kalânîsî, *Târîhu Dimaşk* (Amedroz), s. 308, 315, 319-322, 329-330; İbn Münkız, *Kitâbü'l-İ'tibâr: İbretler Kitabı* (trc. Yusuf Ziya Cömert), İstanbul 2008, s. 35-36, 43-48; Ali b. Zâfir, *Ah-bârü'd-düveli'l-münkaft'a* (nşr. A. Ferré), Kahire 1972, s. 102-107; İbnü't-Tuveyr, *Nüzhetü'l-mukleleyn fi ahbâri'd-deuleteyn* (nşr. Eymen Fuâd Seyyid), Stuttgart 1412/1992, s. 53-68; İbn Hammâd es-Sanhâcî, *Ah-bârü mü'lûki Beni 'Ubeyd ve sîretühüm* (nşr. Tihâmî Nakra – Abdülhalîm Uveys), Riyad, ts. (Dârü'l-ülüm), s. 106-107; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil* (trc. Abdülkerim Özeydin), İstanbul 1987, XI, 128-129, 160-161, 163-167; İbn Hallikân, *Vefeyât*, I, 237-238; İbnü'd-Devâdârî, *Ken-zü'd-düer*, VI, 552-554, 557-558, 560, 562-565; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, XXVIII, 203-208; İbn Haldûn, *el-İber*, Beyrut 2000, IV, 95-97; Makrîzî, *İttî'âzû'l-hunefâ*² (nşr. M. Hilmî M. Ahmed), Kahire 1416/1996, III, 189, 196-210; a.mlf., *el-Hıttat* (nşr. Eymen Fuâd Seyyid), London 2002, II, 201-202; III, 85-87; IV, 164; a.mlf., *el-Muntekâ min Ahbâri Mısır* (nşr. Eymen Fuâd Seyyid), Kahire 1981, s. 141-149; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, V, tür.yer.; İbn İyâs, *Bedâ'i'u'z-zühür*, I/1, s. 227-228; S. Lane-Poole, *History of Egypt in the Middle Ages*, London 1901, s. 171-173; Abbas Hamdani, *The Fatimids*, Karachi 1962, s. 64-65; Hasan İbrâhim Hasan, *Târîhu'd-devleti'l-Fâtîmiyye*, Kahire 1981, s. 181-186; De L. O'Leary, *A Short History of the Fatimid Khalifate*, Delhi 1987, s. 227-232; Yaacov Lev, *State and Society in Fatimid Egypt*, Leiden 1991, s. 61-63; Ârif Tâmir, *Târîhu'l-İsmâ'iliyye*, London 1991, IV,

42-50; Eymen Fuâd Seyyid, *ed-Devletü'l-Fâtîmiyye fi Mısır*, Beyrut 1996, s. 173-179; Farhad Daffary, *Muhalif İslâm'ın 1400 Yılı İsmâililer: Tarih ve Kuram* (trc. Ercüment Özkaya), Ankara 2001, s. 318-319; Nihat Yazılıtaş, *Fâtîmî Devleti Tarihi*, İstanbul 2010, s. 213-216; Th. Bianquis, "al-Zâfir bi-A'âda Allah", *EP*² (İng.), XI, 382-383.

MURAT ÖZTÜRK

ZAGREB

Hrvatistan'ın başşehri.

Adriyatik kıyıları ve Batı Balkanlar'dan gelen yollarla Medvednica dağının güneydoğu uçları ve Sava nehri boyunca uzanan ova arasında deniz seviyesinden 135 m. yükseklikte yer alır. Şehrin ilk nüvesi milâttan önce IV. yüzyılda taştan surlarla çevrili, Keltler'e ait bir yerleşim yeri olarak bir tepe üzerinde kurulmuştu. Daha sonraları bu tepe Gradec adını almıştır; burası günümüzde Yukarı Şehir (Gornji Grad) diye bilinir. Bu kesim, Medvednica dağından inerek Sava nehrine ulaşan kolların yardığı eğimli bir yüzey halindedir. Ardından Hıristiyanlığın ve Roma yönetiminin başlangıç dönemlerinde, bugünkü Zagreb'in hemen dışında güneydoğu tarafında kalan bir yerde inşa edilen Andautonia adlı Roma şehri onun yerini aldı. Ancak barbarların saldırıları döneminde şehir hayatı beş asırlık bir süre boyunca kesintiye uğradı. Nihayet XI. yüzyılda yeniden canlanma emareleri görüldü, önceki Kelt yerleşim yerinin karşısındaki tepeye piskoposluk merkezi kuruldu. Zamanla burada zanaatkarların ve tâcirlerin oturduğu bir şehir meydana geldi. Böylece biri aşağıdaki tepede katedralin çevresinde gelişen, piskoposun ve onun ruhanî meclisinin yönetiminde bulunan ve Zagreb (Biskupski Zagreb) adını taşıyan, diğeri ise daha yüksek olan tepede (Gradec) yer alan, az çok otonom kasabaların yaşadığı yer olmak üzere iki şehir ortaya çıktı. Bunlar 1850'de resmen Zagreb adıyla birleştirildi (*Enciklopedija Jugoslavije*, VII, 584-586). Ortaçağ boyunca piskoposla Gradec yurttaşları arasında kanlı çatışmalar süregelmıştır. XIII. yüzyılın ortalarına kadar her iki yerleşim yeri ağaçtan duvarlarla korunuyordu. 1242'de Tatar saldırıları esnasında bütün bölge büyük tahribat gördü. Bu tarihten sonra taştan surlar inşa edildi ve Macar kralı tarafından Gradec'e özerk statü tanındı. Her iki topluluksa yurttaşlar dört etnik gruptan oluşuyordu: Slav, German, Macar ve İtalyan. Bu sosyal yapı aynı zamanda Macar Krallığı'nın tipik bir özelliğiydi.

Osmanlı akınlarının yaklaşması, toprak kayıpları, nüfusun azalması ve XVI. yüzyıldaki hânedan değişikliğiyle (Habsburglar) birlikte Zagreb belirli bir askerleşme sürecinden geçti. Bunun en göze çarpan neticesi, katedral çevresinde Rönesans tarzı surların inşa edilmesi ve Gradec'e cephaneliklerin yerleştirilmesi olmuştur. 1532'deki Alaman seferi rûznâmesine göre Zagreb ve civarındaki vilâyetin temsilcileri oradan geçmekte olan Osmanlı ordusuna bağlılık arzettiler. Osmanlılar'ın Zagreb'i ele geçirmek gibi bir niyetleri yoktu, çünkü sınırın bu kesimi merkezî otoritelerin ilgisi dışında kalıyordu. Öte yandan Bosnalı yerli askerlerce gerçekleştirilecek bir saldırı girişiminin başarıya ulaşması da çok zordu. Ancak 1593'te bir akıncı birliği şehrin duvarlarından 5 km. kadar ileride Sava'nın sağ yakasındaki bir noktaya ulaştı.

Bir bakıma Osmanlılar'la karşılaşma ve çatışma ortamı, Hırvatistan'ın yeniden şekillenmesine ve erken modern çağda Hırvat millî kimliğinin oluşmasına büyük katkıda bulundu. Bu aynı zamanda Zagreb'in başkent olmasının yolunu açtı. Bölgedeki en uygun stratejik ve geçiş mevkiî konumuna sahip olduğundan tedricen başşehir fonksiyonunu görmeye başladı. Bu süreç ancak XVIII. yüzyılın sonlarında tamamlanabildi. Çünkü XVII. yüzyılda bir dizi büyük yangın, şehrin ahşaptan yapılmış mahallelerini tekrar tekrar yakıp yok ederek önemli bazı gerilemelere yol açmıştı. XVII. yüzyılın ikinci yarısının ilk çeyreğinde burayı gören Evliya Çelebi, XVI. yüzyılın sonlarındaki uzun Osmanlı-Habsburg savaşları sırasında Zagreb'in Osmanlı sınır güçleriyle Habsburglar'a bağlı Hırvat Banlığı arasında sık sık el değiştirdiğini ve bu sebeple yakılıp tahrip edildiğini bildirir; bu rasının Hırvatlar'ın elinde bulunduğunu da yazar. 1699 Karlofça Antlaşması'nın ardından

şehrin görünüşü esaslı bir değişim geçirdi, tâcirler ve zanaatkarların yerine daha çok soylu tabakadan insanlar şehre yerleşti. Barok tarzı evler, tuğla ve taştan saraylar inşa edildi. 1830'larda Zagreb, o dönem için "İllirya hareketi" denilen ve diğer Güney Slavları'nı da cezbetmeyi hedefleyen Hırvat millî diriliş hareketinin merkezi haline geldi. 1840 civarında bu diriliş çevresi, Bosnalı müslümanlar arasında Osmanlı karşıtı özerkçi hareketten de yararlanabileceğini ümit ediyordu; ancak kısa sürede bunun imkânsız olduğu anlaşıldı. XIX. yüzyılın ikinci yarısında ve XX. yüzyılın çoğunda bu milliyetçi hareket ikiye bölündü: Daha büyük olan grup diğer Slavlar'la iş birliği yapmayı sürdürürken daha küçük olan grup Hırvatistan'ın bağımsızlığını savunmaya başladı.

XIX. yüzyıla kadar Zagreb büyük bir yerleşim merkezi değildi. 1242'deki nüfusu 1000, 1368'de 2810, 1668'de 2000, 1742'de 5600, 1785'te 7000, 1805'te 7706 ve 1817'de 9005 idi. XIX. yüzyılın ilk yarısında Zagreb'in yerleşim alanlarının genişletilmesiyle 1857'deki nüfusu 16.657 ve bundan sonraki nüfus sayımında (1886) 33.314 olarak kaydedildi. Gittikçe önemli bir merkez haline geliş neticesinde nüfusu 1904'te 66.628'e, 1910 yılında 79.038'e çıktı. Bundan sonraki nüfus sayımlarında 133.256 (1924), 266.512 (1945), 350.829 (1953), 457.499 (1961), 566.074 (1971) şeklinde göze çarpan bir nüfus artışı görüldü. Özellikle Tito Yugoslavyası döneminde başşehir Belgrad'dan sonra bölgenin ikinci şehri sayıldı (a.g.e., VII, 580-582).

XIX. yüzyılın sonlarında şehirde üniversite kuruldu (Zagreb Üniversitesi) ve sanayileşme süreci başladı. Bu dönemde şehre birbirini dik açılarla kesen caddelere sahip bir planla gelişen yeni kesimler eklendi. Bu büyüme neticesinde yerleşme Sa-

Zagreb'de minareleri yıkılarak müzeye dönüştürülen cami

va nehrine kadar uzandı ve 1945'ten sonra nehrin sağ yakasına da geçti. Bu son iki yüzyıl boyunca Zagreb, Hırvat-Osmanlı ve Hırvat-Türk ilişkilerinin merkezi durumundaydı, bugün de hâlâ bu özelliğini korumaktadır. Sanat ve beşerî ilimler alanında Hırvat Millî Kütüphanesi ile Devlet Arşivi'nde 200 civarında Osmanlı el yazmasından oluşan bir koleksiyon bulunmaktadır. Bir diğer zengin koleksiyon İlimler ve Sanatlar Akademisi Arşivi'nde yer almaktadır (3000). Bunlar hediyelerle satın alma yoluyla ve genelde XX. yüzyılın ilk yarısında elde edilmiştir. İçerikleri ağırlıklı olarak dinle bağlantılıdır; ancak dil ve tarihle ilgili olanları da vardır. 1937-1943 yılları arasında Zagreb Üniversitesi'nde bir Türkçe-Osmanlıca dersiyse Osmanlı Batı Balkanları tarihi dersi (Aleksije Olesnicki, 1888-1943) okutulmaktaydı. 1994'te bu faaliyetler daha geniş ve modern bir temelde yeniden başladı. Zagreb'in 2011 verilerine göre merkez nüfusu 792.875'tir; çevresiyle birlikte bu nüfus 1.110.000'e yaklaşır. İki bölümden meydana gelen şehir (Gornji Grad / Yukarı Şehir ve Donji Grad / Aşağı Şehir) idarî bir merkez olmasının yanında kimya, tekstil, makine, ilaç, vagon fabrikalarıyla bir endüstri ve turizm şehri özelliğini de sürdürür. 27 Ekim 2008 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi ile Zagreb Belediyesi arasında bir kardeş şehir protokolü imzalandı. II. Dünya Savaşı esnasında (1944) Ante Pavelić iktidarı tarafından yapılan üç minareli cami günümüzde minareleri yıktırılmış olarak müze halinde kullanılmaktadır. 1980'lerde Ahmed İsmaylović ve Zagreb İslâm Cemaati'nin teşvikiyle inşa edilen yeni cami ve

Zagreb'in kuşbakışı görünüşü

Zagreb'de yeni bir cami

İslâm Merkezi günümüzde de faaldir. İslâm Merkezi'nin idaresinde Zagreb ve Hırvatistan müslümanları için Boşnakça eğitim yapan İmam-Hatip Lisesi mevcuttur. Hırvatistan Başmüftülüğü'nün idaresi bu merkezden yürütülmektedir ve aynı zamanda Saraybosna'daki dinî idare olarak bilinen "rijaset"e bağlıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, V, 513-515; S. Srkulj, *Zagreb u Poršlosti i Sadašnjosti: 1093-1928*, Zagreb 1928, tür.yer.; J. Dobronić, *Zagrebački Gornji Grad-Nekad i Danas*, Zagreb 1967, tür.yer.; I. Kampuš – I. Karaman, *Tisućljetni Zagreb, od Daunih Naselja do Suvremenog Velegrada*, Zagreb 1975, tür.yer.; L. Dobronić, *Biskupski i Kaptolski Zagreb*, Zagreb 1991, tür.yer.; Franjo Buntak, *Povijest Zagreba*, Zagreb 1996, tür.yer.; N. Močanin, *Slavonija i Srijem u Razdoblju Osmanske Vladavine*, Slavonski Brod 2001, tür.yer.; I. Kampuš v.dğr., "Zagreb", *Enciklopedija Jugoslavije*, Zagreb 1971, VIII, 580-598.

NENAD MOAČANIN

ZAĞANOS PAŞA

(ö. 868/1464 [?])

Osmanlı vezîriâzâmı.

Hayatının ilk yılları hakkında bilgi yoktur. Bazı araştırmalarda Rum, Arnavut veya Türk asıllı diye tanıtılır. Vakfîyesinde adının Zağanos b. Abdullah şeklinde geçmesi devşirme olduğuna işaret eder. Bir kısım literatürde adı Zağanos Mehmed olarak zikredilir. Ancak çağdaş kaynaklarda Mehmed adı yer almaz. Dönemin bazı İtalyan kaynaklarında Arnavut asıllı olduğu ve sarayda yetiştiği bildirilir. Bu sonucun bilgi daha doğru kabul edilebilir. Onun Fetret döneminde Çelebi Mehmed ile Mûsâ Çelebi arasındaki mücadeleler sırasında adı geçen ve Emîr Süleyman'ın oğlunun

lulası olan Terzibaşı Zağanos (Âşıkpaşazâde, s. 149) olabileceği yolundaki bilgiler muhtemelen doğru değildir. Tarihî kayıtlara göre ilk resmî görevi hazinedarbaşılıktır; buna göre II. Murad döneminde saraya alınmış ve burada yetişmiş olmalıdır. Kısa bir süre sonra hazinedarbaşılıktan Zilkade 843'te (Nisan 1440) Arvanit-ili sancak beyliğiyle taşra hizmetine çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durumda 1439'da II. Murad tarafından yapılan değişiklikler sırasında üçüncü vezir olduğu şeklindeki bilgiler (Babinger, s. 31) yanlıştır. Zağanos Paşa'nın adı özellikle II. Murad'ın, oğlu lehine tahttan feragat ettiği dönemde ön plana çıkar. Sancak beyliği sırasında II. Murad'ın Belgrad kuşatmasına katılmış ve ardından Macarlar'ın 1442-1443'te gerçekleştirdikleri karşı saldırılarda da muhtemelen orduda bulunmuştur. Son derece sıkıntılı geçen bu dönemde vezirlik makamına getirilmesinin sebebi söz konusu mücadelelerde gösterdiği başarılarla bağlanabilir. Büyük ihtimalle ya bu tarihlere veya biraz sonra II. Murad'ın kızıyla (Fatma Sultan) evlenmiştir. II. Mehmed ile nasıl tanıştığı ve onun en yakın adamları arasına nasıl girdiği konusunda herhangi bir bilgi yoktur. Bununla beraber tahta ilk çıktığında henüz on iki yaşında bulunan ve ağabeyi Şehzade Alâeddin'in vefatı üzerine tek veliâht olarak kalan II. Mehmed'e bağlanıp Hadım Şehâbeddin Şâhin Paşa ile birlikte güçlü vezîriâzam Çandarlı Halil Paşa'ya karşı siyasî bir muhalefet teşkil ettiği bilinmektedir.

Zağanos Paşa, II. Mehmed'in 1444-1446 yılları arasındaki ilk saltanatında onun tahtta güçlü bir şekilde yerleşmesini sağlamaya çalıştı ve sürekli biçimde onu daha atak bir siyaset izlemeye teşvik etti. Bu durum Çandarlı Halil Paşa ile olan anlaşmazlığı ve çekişmeyi iyice tırmandırdı. Zağanos Paşa'nın da içinde bulunduğu grup, Varna Savaşı sırasında II. Murad'ın tekrar ordunun başına çağırılması meselesine taraftar değildi. Fiilen hükümdarlık makamında bulunan II. Mehmed'in bizzat sefere iştirak etmesini, hem onun saltanatını kuvvetlendirmek hem de kendilerinin Çandarlı Halil Paşa'ya karşı güç kazanmalarını sağlamak için teşvik ediyorlardı. Ancak Halil Paşa ağırlığını koyarak II. Murad'ın yeniden ordunun başına geçmesini temin etti. Varna Savaşı'nın ardından Halil Paşa'nın muhalefetine rağmen II. Murad'ın tahta geçmemesi ve oğlunu yerinde bırakması Zağanos Paşa için önemli bir başarı sayılır. Fakat mücadele, 1446'da Halil Paşa'nın II. Murad'ı yeniden başa geçmeye

ikna ederek II. Mehmed'in tahttan indirilmesiyle sonuçlanınca Zağanos Paşa ve Şehâbeddin Paşa merkezden uzaklaştırıldı. Zağanos Paşa muhtemelen emekliye sevk edilip Balıkesir'e gönderildi. Onun tahttan indirildikten sonra Manisa'ya yollanan Mehmed'in yanında bulunduğu dair bilgiler de vardır. Ancak Manisa'ya gidişi daha sonra gerçekleşmiş olmalıdır. Bazı Osmanlı kaynaklarında hem Zağanos hem de Şehâbeddin Paşa, Manisa'da bulunan II. Mehmed'in atabegi, lulası, veziri gibi unvanlarla anılır.

Tahtın tek adayı olan II. Mehmed'in yetişmesinde ve ilerisi için ne gibi işlerin yapılacağına planlanmasında Zağanos Paşa etkili bir rol oynadı. İstanbul'un fethi için ilk fikrî hazırlıklar da muhtemelen bu sırada gerçekleştirildi. Dönemin Bizans kaynaklarında Zağanos Paşa'nın II. Mehmed'i İstanbul'un alınması için teşvik ettiği ve bu işe büyük bir güçle sarılmasını sağladığı açıkça belirtilir. II. Mehmed 1451'de ikinci defa tahta çıktığı sırada Zağanos Paşa'nın onun yanında bulunup bulunmadığı konusunda kaynaklarda açıklık yoktur. Ancak Çandarlı Halil Paşa'yı vezîriâzamlık makamında tutan II. Mehmed'in kısa bir süre sonra Zağanos Paşa'yı yeniden vezirlik makamına getirdiği bilinmektedir. Zağanos Paşa'nın, tekrar iktidarda söz sahibi olduğunda II. Mehmed ile daha önce planlanan işler üzerinde çalışmaya başladığı tahmin edilebilir. Padişahla birlikte Karaman seferine katılan Zağanos Paşa, dönüşte İstanbul'un fethinin ilk önemli adımı sayılan Rumeli hisarının yapımı işinde mühim bir rol üstlendi, gereken malzemelerin teminiyle görevlendirildi, ayrıca diğer vezirler gibi hisarın bir kulesinin inşası bizzat ona verildi.

Zağanos Paşa'nın inşa ettiği kısımda bir Muharrem 856 (Ocak-Şubat), diğeri Rebîülâhîr 856 (Nisan-Mayıs 1452) tarihli iki kitâbesi bulunmaktadır. Kitâbelerde unvanı "vezîrül-muazzam" şeklinde geçer. Bu husus onun II. Mehmed nazarındaki durumunu açık şekilde gösterir. İstanbul'un fethi hazırlıkları esnasında araç gereçlerin sağlanmasında, yeni muhasara aletlerinin yapımında büyük gayret gösteren Zağanos Paşa ayrıca fethin muhalefet edenlere karşı sürekli II. Mehmed'in yanında yer aldı. Kuşatma sırasında stratejik açıdan büyük öneme sahip Halic surları karşısındaki kesimde Galata-Kasımpaşa sirtlarında konuşlandı. Burada kurduğu, içinde havan topları bulunan bataryalarla limandaki Bizans ve İtalyan gemilerinin hareketini önlemeye çalıştı. Donanmanın karadan yü-